

NEWS IN THE SOCIAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Anca Ileana Dușcă, Robert Bischin
Prof. PhD., Lecturer, PhD., University of Craiova

Abstract: Having as legal basis art. 3 of the T.U.E and art. 10, 19, 45-48, 145-150 and 151-161 of the TFEU, the social policy of the European Union has as stated objectives: promoting employment, improving living and working conditions, adequate social protection, dialogue between management and the other members of the staff, the development of human resources in order to ensure a high rate of employment and to prevent social exclusion. In addition, the Luxembourg Court of Justice is making an important contribution to increasing the level of protection of employed or unemployed persons by repeating the established principles of European Union law, principles which are largely the result of its creative work of law.

Keywords: Member States, the European Union, the principle of the supremacy of European Union law, the principle of direct effect of European Union law.

Punere în temă

„Permanenta îmbunătățire a condițiilor de viață și de muncă” în cadrul Comunității a reprezentat al treilea considerent din Preambulul TCE, dar cu toate acestea, în domeniul politicii sociale Comunitatea a avut competențe reduse poate, și din cauza concepțiilor diferite, uneori total opuse, ale statelor membre¹. Astfel, pe lângă concepția generoasă a Franței în ceea ce privește protecția socială și atitudinea de „laissez faire” a Germaniei², mare parte a statelor membre socoteau că, de fapt, politica socială este parte integrantă a suveranității naționale și în consecință, trebuia menținută în sfera competențelor naționale³. Așa se face că, deși acquis-ul comunitar în materie s-a dezvoltat, rămân întrebări de genul: „discutăm despre un drept al muncii sau drept social și indiferent cum îl numim este un element esențial al cetățeniei sau o componentă vitală a pieței interne”⁴?. Suișuri și coborâșuri

¹ G. Gornig, I.E. Rusu, *Dreptul Uniunii Europene*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 207; B. M. C. Predescu, *Privire comparativă asupra unor mari sisteme de drept*, Revista de Științe Juridice nr.5/1995, Ed. Europa, Craiova, pp.225-229; B. M. C. Predescu, *Natura juridică a dreptului comunitar*, Revista de Științe Juridice nr.5/1995, Ed. Europa, Craiova, pp.215-216; B. M. C. Predescu, *Procedura de aderare la Uniunea Europeană*, Revista de Științe Juridice nr.7(1)/1996, Ed. Europa, Craiova, pp.112-123. Cu privire la istoricul politicilor sociale în Europa, începând cu perioada medievală până în prezent. A se vedea: C. Avram, P. Popescu, R. Radu, *Politici sociale*, vol. I, Ed. Alma, Craiova, 2006, pp. 51-55; C. Gâlcă, *Drept social*, vol. 1, *Principii. Libera circulație a lucrătorilor*, Ed. Hamangiu, București, 2006; I.Gh. Bărbulescu, *Politicile extinderii*, Ed. Tritonic, București, 2007.

² T. Ștefan, B. Andreșan-Grigoriu, *Drept comunitar*, Ed. C.H. Beck, 2007, p. 632. A se vedea și: E.G.Olteanu, *Dreptul concurenței comerciale*, Ed.Universitaria, Craiova, 2002; E.G.Olteanu, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. Universitaria, Craiova. 2003; S.Cercel, L.Dumitrescu, *Termes et symboles dans le domaine juridique. L'identification de la personne physique par chiffres*, în revista Studii și Cercetări de Onomastică și Lexicologie (SCOL), anul V, nr. 1-2/2012, p. 99-108, Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere, Centrul de Cercetări în Onomastică și Lexicologie.

³ *Idem.* A se vedea și: B. M. C. Predescu, *Rolul Parlamentelor naționale în construcția comunitară în lumina Tratatului de la Lisabona*, în „Realități și perspective ale procesului de integrare a României în Uniunea Europeană”, Sibiu-2008, Ed. Universul Juridic, București, 2008, pp. 67-78; B. M. C. Predescu, *La natura dell'Unione Europea*, Revista de Științe Politice – Revue des Sciences Politiques nr.1819/2008, Ed. Universitaria, Craiova, 2008, pp.21-34.

⁴ *Idem.* În lucrarea: *Dreptul muncii* (Ed. C.H. Beck, București, 2008, pp. 359-361), d-na R.C. Radu oferă o serie de lămuriri a unor noțiuni deseori confundate ori insuficient cunoscute. Astfel se arată că ”dreptul social comunitar este parte a dreptului social european, care este parte a dreptului internațional al muncii, și se

a avut și Fondul Social European⁵, piatra unghiulară, centrul politicii sociale, care a fost creat în baza art. 123 din Tratatul de la Roma și al cărui obiectiv prioritar era definit astfel: „să sporească posibilitățile de angajare pentru lucrătorii comunitari și să contribuie astfel la ridicarea nivelului de trai ... să faciliteze angajarea lucrătorilor și să sporească mobilitatea geografică și profesională a acestora în cadrul Comunității”⁶. Dacă în primii săi ani de existență, FSE a funcționat la o scară mărunță, în sensul că doar a oferit asistență pentru recalificarea lucrătorilor disponibilizați în urma restructurărilor, în urma unei nedorite și spectaculoase creșteri a șomajului⁷ când acesta a atins recordul de 16 milioane⁸ atât bugetul, cât și sfera de cuprindere a fondului, au fost mult sporite⁹. Deoarece 85% din cele 2,5 milioane de persoane care în cursul anului 1986 au beneficiat de pe urma activităților Fondului au fost tineri, angajarea tinerilor cu vârste sub 25 de ani reprezenta una dintre axele prioritare de activitate ale Fondului¹⁰. Pe lângă ajutorul acordat tinerilor, prin diferite programe inițiate de statele membre, cum este cazul a zeci de mii de tineri francezi care au beneficiat de contracte de angajare/instruire care le-a dat posibilitatea de a lucra într-o companie în timp ce își continuau pregătirea, FSE a acordat prioritate și adulților din

---

întemeiază pe numeroase acorduri multilaterale, unele sunt acorduri de tip clasic, adică statele nu își cedează din suveranitate și altele implică o renunțare parțială de suveranitate, un transfer de suveranitate sau o limitare a suveranității lor. Dreptul social comunitar, constituit din ansamblul normelor juridice elaborate de organele Uniunii și aplicabile relațiilor sociale inclusiv celor de muncă din cadrul țărilor membre, are două principale subramuri: dreptul comunitar al muncii, care este alcătuit din norme care privesc libera circulație a persoanelor, condițiile de angajare, de muncă și de viață ale salariaților, raporturile dintre angajați și patroni, și dreptul comunitar al securității sociale, ce are ca obiect raporturile juridice de asigurări sociale și cele de asistență socială”. A se vedea și: M. Catala, R. Bonnet, *Droit social européen*, Éditions Litec Paris, 1991, p. 6; C. Philip, *Droit social européen*, Masson, 1996, p. 16; R. Miga-Besteliu, *Organizații internaționale interguvernamentale*, Ed. All Beck, București, 2000, p. 7; S. Ghimpu, Al. Țiclea, *Dreptul muncii*, Ed. All Beck, București, 2000, p. 86; C. Belu, R. Radu, V. Ștefania Niță, *Dreptul muncii și securității sociale*, Ed. Reprograph, Craiova, 2002.

⁵ Fondul Social European (FSE) - prevăzut încă din Tratatul de la Roma, FSE a intrat efectiv în vigoare în anul 1960 ca principal instrument al politicii sociale comunitare, fiind centrat pe îmbunătățirea modului în care funcționează piața muncii în diferite țări și pe re-integrarea șomerilor pe piața muncii. FSE pune accent pe îmbunătățirea modului în care funcționează piața muncii în diferite țări și pe re-integrarea șomerilor pe piața muncii, prin finanțarea a trei tipuri de acțiuni: formarea profesională, reconversia profesională și măsuri ce duc la crearea de locuri de muncă. Tipurile de măsuri astfel finanțate au în vedere [conform Regulamentului Parlamentului European și al Consiliului (CE) nr. 1784/1999 din 12 iulie 1999 privind Fondul Social European]: reintegrarea profesională a șomerilor pe termen lung; integrarea profesională a șomerilor tineri; integrarea profesională a persoanelor excluse de pe piața muncii; promovarea egalității de șanse în accesul la piața muncii; acțiuni specifice de îmbunătățire a accesului femeilor la piața muncii; îmbunătățirea sistemelor de educație și formare; concentrarea de potențial uman în domeniile cercetării și dezvoltării. În același timp și prin toate aceste măsuri, FSE acoperă și trei aspecte orizontale ale politicilor UE: promovarea inițiativelor locale de ocupare a forței de muncă, dimensiunea socială și ocuparea profesională în societatea informațională, crearea de oportunități egale între femei și bărbați. A.I. Dușcă, D. Dănișor, *Dicționar de dreptul Uniunii Europene*, Ed. Simbol, 2019, p. 49.

⁶ B. M. C. Predescu, *Conséquences de l'intégration européenne sur la théorie générale du conflit des lois*, în „The State and The Legal System – Institutional Contemporary Transformations”, Ed. Hamangiu, București 2006, pp.25-36; B. M. C. Predescu, *Puterea executivă a Uniunii Europene în contextul reformei actuale*, în „Administrația publică în spațiul european - prezent și perspective”, Ed. Universitaria, Craiova, 2006, pp.121-127; B. M. C. Predescu, *Ordine constituțională și comunitară armonizate din perspectiva Tratatului de la Lisabona*, Pandectele Române, nr. 9/2007.

⁷ De 6 ori în perioada 1970-1986.

⁸ Adică 12% din populația activă.

⁹ D. Leonard, *Ghidul Uniunii Europene*, Teora, București, 2001, p. 123. A se vedea și: C. Popa Nistorescu, R. Radu, M. Diaconu, C. Otovescu, *Regimul juridic al intermediarilor din mediul de afaceri. Armonizarea legislației românești cu legislația comunitară*, Ed. Universitaria, Craiova; C. Popa Nistorescu, *Reprezentarea și mandatul în dreptul privat*, Ed. All Beck, București, 2004.

¹⁰ D. Leonard subliniază (în *Ghidul Uniunii Europene...*, p. 124) că sumele alocate fondurilor au crescut simțitor de la 2.500 milioane ecu în 1986, la 7639 milioane ecu în 1997.

următoarele categorii¹¹: șomerii și persoanele aflate în șomaj parțial¹², în special cele care nu mai lucrează de mult timp; femeile care doresc să reia lucrul; persoanele cu handicap capabile să lucreze; lucrătorii care migrează în UE și imigranții care s-au stabilit aici împreună cu familiile lor pentru a lucra; angajații, în special cei din companiile mici și mijlocii, care se confruntă cu problema recalificării din cauza introducerii noilor tehnologii sau evoluției tehnicilor de management¹³; persoanele care lucrează în domeniul promovării profesionale; experți în pregătirea profesională sau în recrutare ori agenții de dezvoltare¹⁴. Alături de angajarea tinerilor cu vârsta sub 25 ani, cea de-a doua prioritate capitală a FSE a constituit-o ansamblul celor șapte cele mai dezavantajate regiuni, socotite de „prioritate absolută” cuprinzând aproape o șesime din populația activă a Uniunii, mai exact 23 de milioane de persoane¹⁵.

¹¹ A se vedea: E. Oancea, *Elemente de drept penal și procedură penală*, Ed. Sitech, Craiova, 2009; E. Oancea, *Considerații cu privire la dezlegarea unor chestiuni de drept ivite după intrarea în vigoare a Noului Cod penal și a Noului Cod de procedură penală*, Revista Baroului Dolj, Iustitia, nr. 1/2014; D. Dănișor, *Les droits de l'homme et les ressortissants étrangers?*, La Revue des sciences juridiques nr. 27/2003, p. 274-285; D. Dănișor, *La traduction juridique: approche de traductologie, de linguiste et de juriste*, Analele Universității din Craiova, Seria Științe Filologice, Limbi străine aplicate, nr. 1-2, 2010, p. 142-155; D. Dănișor, *La traduction juridique, facteur d'intégration européenne*, **Proceedings ale Congresului INTEGRAREA EUROPEANĂ - între tradiție și modernitate**, Ed. Universității "Petru Maior", **Vol. 5/2014**, p. 713-717; D. C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I. Teoria generală, Tratat, Ed. C.H. Beck, București, 2007; D.C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I Teoria generală, Tratat, Ed. Sitech, Craiova, 2006; D. C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Științifică, București, 1997.

¹² A se vedea: G.Gârleșteanu, *The Fundamental Right to Economic Freedom: Legal Consequences*, International Journal of Business and Management Studies, International Journal Group, 55 Farm Drive, Cumberland, Rhode Island, vol. 1, nr. 1/2012, p. 225-238; D.Ghiță, *Repere privind fundamentul abuzului de drept, elementele abuzului de drept procesual și sancționarea acestuia în noul Cod de procedură civilă*, Dreptul nr.2/2016; A.B. Ilie, *Dreptul mediului*, Ed. C. H. Beck, București, 2017.

¹³ A se vedea: D.I. Scarlat, *Some considerations and controversies over the assignation of the author's patrimonial rights*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.18/2019, Institutul de Studii Multiculturale Alpha, Ed. Arhipelag XXI.; D.I. Scarlat, *Brief considerations regarding national and european regulations in the matter of unfair terms in insurance contracts*, International Romanian Humanities Journal, Arhipelag XXI Press, în cadrul Conferinței internaționale Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, ediția a șasea, Identity and Dialogue in the Era of Globalization, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș; D.I.Scarlat, *The private copy and compensatory remuneration - present and future*, International Romanian Humanities Journal, Arhipelag XXI Press, în cadrul Conferinței internaționale Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, ediția a șasea, Identity and Dialogue in the Era of Globalization, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș.

¹⁴ A se vedea și: A. Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, ed. a III-a revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2006, pp. 284-286; C. Avram, *Construcția europeană: evoluție, instituții, programe*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, pp. 138-139; G. Braibant, *La Charte des droits fondamentaux de l'Union Européenne*, Editions du Seuil, 2001, pp. 133-138; P. Prisecaru (coord.), *Politici comune ale Uniunii Europene*, Ed. Economică, București, 2004; V. Răducanu, F. Dumitru, G. Croitoru, *Politici ale Uniunii Europene*, Ed. Biblioteca, Târgoviște, 2004; P. le Mire, *Droit de l'Union Européenne et politiques communes*, Dalloz, Paris, 2001, p. 39.

¹⁵ Este vorba de Grecia, Irlanda și Portugalia, Mezzogiorno din Italia, regiunile spaniole Castilia Leon, Castilia – La Mancha, Extremadura, Andaluzia, Murcia, Canare, Galicia și orașele Centa și Melilla, Irlanda de Nord și teritoriile franceze de peste mări. Și CECO până la desființarea sa, din 2002 a oferit sume importante de bani pentru asistența acordată salariaților din cele două industrii patronate de această Comunitate (carboniferă și siderurgică). Astfel, de exemplu, în 1993 a oferit 261 milioane ecu, fonduri folosite în principal pentru: alocații de suplimentare a veniturilor în cazul pensionării înainte de termen, al șomajului sau al transferului de contribuții financiare în vederea acoperirii cheltuielilor generate de pregătirea profesională și de mobilitatea lucrătorilor, precum și alocații de reintegrare a angajaților în noile locuri de muncă (în perioada 1975-1993 s-au oferit credite în valoare de 7,8 miliarde ecu pentru finanțarea programelor de reconstrucții din cele două industrii, ceea ce a dus și la crearea a peste 500.000 de locuri de muncă). A se vedea D. Leonard, *op. cit.*, pp. 124-125.

Carta socială semnată în decembrie 1989¹⁶, la Strasbourg reprezintă alături de FSE, cel de-al doilea instrument al Politicii sociale europene; ea prevede cele 12 drepturi de bază ale muncitorilor și promovarea unor șanse egale pentru femei și bărbați. Concepută de Jacques Delors, Carta s-a lovit de refuzul Marii Britanii, prin primul ministru Margaret Thatcher, refuz justificat de motivul că „ar duce la creșterea șomajului, din cauză că angajatorii nu ar mai putea crea noi locuri de muncă”¹⁷. Carta socială nu a avut decât un simplu efect declarativ, dar ea a fost urmată de un Program de acțiune socială care, în marea sa parte, în ciuda unei noi opoziții a Marii Britanii, a fost aprobat prin votul cu majoritate calificată. După 1989, a urmat momentul 1994, în care Comisia Europeană a adoptat, Carta Albă care viza printre altele, reducerea șomajului în Uniunea Europeană¹⁸. Reducerea șomajului a stat în continuare, în atenția Uniunii astfel că „în cadrul Consiliului European de la Lisabona, martie 2000, șefii de state și de guverne ai Uniunii Europene au făcut faimoasa declarație conform căreia obiectivul lor este ca UE să devină, până în 2010, cea mai competitivă și mai dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă de o creștere economică durabilă, având locuri de muncă mai multe și mai bune și o coeziune socială mai mare”¹⁹.

Drept primar. Titlul X Politica socială, Partea a treia Politicile și acțiunile interne ale Uniunii, TFUE, prevede: Art. 151 (ex-art. 136 TCE): Uniunea și statele membre, conștiente de drepturile sociale fundamentale precum cele enunțate în Carta socială europeană semnată la Torino la 18 octombrie 1961 și în Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor adoptată în 1989²⁰, au ca obiective promovarea ocupării forței de muncă,

¹⁶ Document elaborat de Consiliul Europei, la Torino, la 18 octombrie 1961 și intrat în vigoare la 26.02.1965; până la adoptarea Cartei sociale europene (revizuite), la Strasbourg, la 3.05.1996, Carta din 1961 a fost modificată și completată succesiv în 1988, 1991 și 1995. Carta socială europeană nu este doar o declarație solemnă, abstractă, cu o vocație pragmatică, ci reprezintă un ansamblu de drepturi fundamentale în domeniul muncii, angajării, relațiilor sociale și securității sociale. În fapt, Carta socială europeană este un text mixt, întrucât cuprinde o parte declarativă (de principii), care afirmă obiectivele politicii sociale ce trebuie urmărite de statele membre ale Consiliului Europei și o parte juridică, prin care statul care o ratifică își asumă o serie de obligații. Carta revizuită face parte din marile tratate ale Consiliului Europei în domeniul drepturilor omului și constituie instrumentul european de referință în materie de coeziune socială; de aceea, Carta revizuită a fost denumită Carta socială a secolului XXI. A-I. Dușcă, Diana Dănișor, *Dicționar de dreptul Uniunii Europene*, Ed. Simbol, Craiova, 2019, pag. 39.

¹⁷ Idem.

¹⁸ B. M. C. Predescu, *Trecut și prezent privind statutul social, politic și juridic al femeii în societatea românească*, Revista de Științe Juridice nr.8(2)/1996, Ed. Europa, Craiova, pp.31-33; B. M. C. Predescu, *Conferința Organelor Specializate în Afaceri Comunitare a Parlamentelor Naționale ale statelor membre UE și Parlamentul European*, Revista Științe Juridice nr.22/2001, Craiova, pp.195-202; E. Dobrescu, A. L. Nicu, *Politici comunitare*, Ed. Pro Universitaria, București, 2009; A.L.Nicu, *Considerații privind modificarea raporturilor de serviciu în temeiul O.U.G. nr.37/2009 și O.U.G. nr.105/2009*, în volumul Revista de drept procedural nr.1/2009, Ed. Sfera Juridică, Cluj Napoca, 2009; A.L.Nicu, *Noțiunea de serviciu public în dreptul administrativ românesc*, în volumul Ad honorem Gheorghe Vlăduțescu, Ed. Universitaria, Craiova, 2007, p.313-321.

¹⁹ S. Mc Giffen, *Uniunea Europeană. Ghid critic*, ediție nouă, RA „Monitorul Oficial”, București, 2007, p. 100. Programe speciale au privit și persoanele cu handicap: de ex. Helios II, care cuprindea măsuri pentru reabilitarea funcțională a handicapaților, integrarea economică și socială a lor, conducerea individuală și integrală a vieții sociale a acestora; Horizon, care viza integrarea handicapaților pe piața muncii; Tide, care se ocupă de persoanele în vârstă, în scopul de a le oferi șanse și perspective de integrare în viața socială. A se vedea pentru detalii: C. Avram, *Construcția europeană: evoluție, instituții, programe*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, p. 139; A. E. Lupu, *The Role of the European Court of Justice in the Process of European Integration*, Revista de Științe Politice, tr.6-7/2005, p. II4-125, Ed. Universitaria, Craiova, 2005.

²⁰ Carta Comunitară a Drepturilor Sociale Fundamentale ale Lucrătorilor - document adoptat de către Consiliul European la 9 decembrie 1989, prin care sunt fixate o serie de exigențe minimale în planul dimensiunii sociale a Pieței Interne comunitare pentru a corecta faptul că aceasta era axată în principal pe dimensiunea economică a dezvoltării. Mai precis, șefii de state și de guverne din 11 state membre ale Uniunii (cu excepția premierului britanic Margaret Thatcher) au semnat, la Strasbourg, Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale

îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă, permițând armonizarea acestora în condiții de progres, o protecție socială adecvată, dialogul social, dezvoltarea resurselor umane care să permită un nivel ridicat și durabil al ocupării forței de muncă și combaterea excluziunii. În acest scop, Uniunea și statele membre pun în aplicare măsuri care țin seama de diversitatea practicilor naționale, în special în domeniul relațiilor convenționale, precum și de necesitatea de a menține competitivitatea economiei Uniunii. Acestea apreciază că o asemenea evoluție va rezulta atât din funcționarea pieței interne, care va favoriza armonizarea sistemelor sociale, cât și din procedurile prevăzute de tratate și din apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative²¹. Art. 152: Uniunea recunoaște și promovează rolul partenerilor sociali la nivelul său, ținând seama de diversitatea sistemelor naționale. Aceasta facilitează dialogul dintre aceștia, respectându-le autonomia. Reuniunea socială tripartită la nivel înalt pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă contribuie la dialogul social. Art. 153 (ex-art. 137 TCE): (1) În vederea realizării obiectivelor menționate la art. 151, Uniunea susține și completează acțiunea statelor membre în domeniile următoare: (a) îmbunătățirea, în special, a mediului de muncă, pentru a proteja sănătatea și securitatea lucrătorilor; (b) condițiile de muncă; (c) securitatea socială și protecția socială a lucrătorilor; (d) protecția lucrătorilor în caz de reziliere a contractului de muncă (e) informarea și consultarea lucrătorilor; (f) reprezentarea și apărarea colectivă a intereselor lucrătorilor și angajatorilor, inclusiv administrarea comună, sub rezerva alin. (5); (g) condițiile de muncă pentru resortisanții din țările terțe care sunt rezidenți legali pe teritoriul Uniunii; (h) integrarea persoanelor excluse de pe piața forței de muncă, fără a aduce atingere art. 166; (i) egalitatea dintre bărbați și femei în ceea ce privește șansele pe piața forței de muncă și tratamentul la locul de muncă²²; (j) lupta împotriva marginalizării sociale; (k) modernizarea sistemelor de protecție socială, fără a aduce atingere lit. (c). (2) În acest scop, Parlamentul European și Consiliul: (a) pot adopta măsuri menite să încurajeze cooperarea între statele membre prin inițiative destinate să sporească cunoștințele, să dezvolte schimburile de informații și a celor mai bune practici, să promoveze abordările novatoare și să evalueze experiențele dobândite, cu excluderea oricărei armonizări a actelor cu putere de lege și a normelor administrative; (b) pot adopta în domeniile menționate la alin. (1) lit. a)-i), prin intermediul directivelor, recomandări minime aplicabile treptat, ținând seama de condițiile și

---

muncitorilor, denumită, ulterior, Carta socială. Carta, care stabilește drepturile sociale care vor trebui garantate pe piața muncii, este mai degrabă o declarație politică și mai puțin un document de natură juridică, constrângător. Ea se referă la drepturile lucrătorilor în următoarele domenii: informarea, consultarea și participarea muncitorilor; locurile de muncă și remunerația; protecția sănătății și securitatea la locul de muncă; egalitatea de tratament între bărbați și femei; îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă; libertatea de asociere și negocierile colective; libera circulație a muncitorilor; protecția socială; formarea profesională; protecția copiilor și adolescenților; situația persoanelor în vârstă; protecția persoanelor handicapate. Pentru punerea în aplicare a Cartei sociale, Comisia a elaborat un Program de acțiune, care cuprindea 47 de inițiative care au intrat în vigoare odată cu realizarea Pieței Interne. A.I. Dușcă, D. Dănișor, *Dicționar de dreptul Uniunii Europene*, Ed. Simbol, 2019.

²¹ A se vedea: A.L.Nicu, *Determinări ale caracterului dinamic al fenomenului administrativ în România datorate Noului Cod civil și Noului Cod de procedură civilă*, Ed. Sitech, Craiova, 2014; A.L.Nicu, *Contencios administrativ. Aplicații*, Ed. Sitech, Craiova, 2014; A.L.Nicu, *Instituția prefectului și controlul de legalitate al actelor administrative*, Comunicare științifică la Sesiunea cercurilor științifice studentești, Revista Paradigma nr. 1/1996, Craiova.

²² A se vedea și: A. C. Agapie (Păun), *Dificultăți asupra conceptului de egalitate a sexelor în secolul XXI*, în Studii și cercetări juridice europene, Ediția 10, Ed. Universul Juridic, București, pag. 721, Timișoara, Conferința internațională a doctoranzilor în drept, Universitatea de Vest din Timișoara; A. C. Agapie (Păun), *Prevalența „cauzelor justificative speciale” asupra protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în cazul infracțiunii de violare a secretului corespondenței*, Conferința Internațională a Doctoranzilor în Drept, Studii și cercetări juridice europene, Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara, Conferința Internațională a doctoranzilor în drept, Ediția a 11-a, 2019, pp. 512-519.

de reglementările tehnice existente în fiecare dintre statele membre. Aceste directive evită impunerea constrângerilor administrative, financiare și juridice susceptibile să frâneze crearea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii. Parlamentul European și Consiliul hotărăsc în conformitate cu procedura legislativă ordinară după consultarea Comitetului Economic și Social și a Comitetului Regiunilor²³. În domeniile menționate la alin. (1) lit. c), d), f) și g), Consiliul hotărăște în unanimitate, în conformitate cu o procedură legislativă specială, după consultarea Parlamentului European și a comitetelor menționate anterior. Consiliul, hotărând în unanimitate, la propunerea Comisiei și după consultarea Parlamentului European, poate decide ca procedura legislativă ordinară să se aplice alin. (1) lit. d), f) și g). (3) Un stat membru poate încredința partenerilor sociali, la cererea lor comună, punerea în aplicare a directivelor adoptate în conformitate cu alin. (2) sau, după caz, punerea în aplicare a unei decizii a Consiliului, adoptată în conformitate cu art. 155. În acest caz, statul membru respectiv se asigură că, până la data la care o directivă sau o decizie trebuie transpusă sau pusă în aplicare, partenerii sociali au luat măsurile necesare, pe bază de acord, iar statul membru în cauză ia toate măsurile necesare care să-i permită, în orice moment, să garanteze rezultatele impuse de directiva sau decizia menționată. (4) Dispozițiile adoptate în temeiul prezentului articol: nu aduc atingere dreptului recunoscut al statelor membre de a-și defini principiile fundamentale ale sistemului lor de securitate socială și nu trebuie să aducă atingere în mod semnificativ echilibrul financiar; nu pot împiedica un stat membru să mențină sau să adopte măsuri de protecție mai stricte, compatibile cu tratatele. (5) Dispozițiile prezentului articol nu se aplică remunerațiilor, dreptului de asociere, dreptului la grevă și nici dreptului la lock-out.

Aspecte ale politicii sociale

Principiul egalității între bărbați și femei. Având ca bază art. 141 TCE, care prevedea că fiecare stat membru are obligația de a asigura și aplica principiul egalității de remunerație între lucrătorii de sex masculin și cei de sex feminin pentru aceeași muncă, și art. 16 din Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale, care proclamă egalitatea de tratament între bărbați și femei, au fost adoptate o serie de norme care, sub diferite aspecte, consfințesc egalitatea dintre bărbați și femei. Astfel, Directiva 76/207/CEE din 9 februarie 1976 privind punerea în aplicare a principiului tratamentului egal între femei și bărbați în ceea ce privește accesul la locuri de muncă, formarea profesională și ascensiunea profesională, precum și în ceea ce privește condițiile de muncă²⁴ preciza că „principiul egalității de tratament, implică absența oricărei discriminări bazate pe sex²⁵, fie în mod direct, fie în mod indirect, prin referire la starea familială sau matrimonială, excepția este admisă când sexul constituie o

²³ B. M. C. Predescu, *Dreptul instituțional comunitar*, Ed. Cardinal, Craiova, 1995; B. M. C. Predescu, *Drept comunitar – Evoluție istorică, sistem instituțional și juridic*, Ed. Europa, Craiova, 1997; B. M. C. Predescu, *Drept instituțional comunitar – Curs universitar*, Ed. Universitaria, Craiova, 1999; B. M. C. Predescu, *Drept instituțional al Uniunii Europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2013.

²⁴ JOCE L 39/1976, p. 40 și urm., J. Of. L 269/2002, p. 15 și urm. A se vedea și: Directiva 86/613/CEE a Consiliului din 11 decembrie 1986 privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbații și femeile care desfășoară activități independente, inclusiv agricole, precum și protecția maternității.

²⁵ Nediscriminarea bazată pe sex nu include și discriminarea pe baza orientării sexuale. Este ceea ce rezultă din hotărârea Curții (C-249/96, Grant c. South West Trains Ltd, [1998] ECRI 621) într-un litigiu pornit de Grant, un angajat, împotriva angajatorului care furniza beneficii la plata angajaților sub forma unor reduceri și gratuități pentru soții sau partenerii angajaților, dar nu pentru partenerii de același sex. A se vedea J. Boulouis, R.M. Chevallier, *Grands arrêts de la Cour de Justice des Communautés Européennes*, t. 2, *Libre circulation des marchandises, des personnes, des services et des capitaux – concurrence – Disposition fiscales – Politiques économiques, commerciales, sociale*, 4e éd., Dalloz, 1997, p. 474 (15 iunie 1978, 149/77, G. Defrenne – este vorba de un litigiu cu privire la vârsta maximă de 40 de ani prevăzută pentru însoțitoarele de bord, vârstă neprevăzută pentru bărbați. De asemenea, și hotărârea din 21 iunie 2007 în cauzele conexe C-231/06 – C-233/06, în RRDC, nr. 6 (noiembrie, decembrie)/2007, p. 162 și urm.

condiție determinantă la angajare din cauza naturii activităților profesionale și a condițiilor de exercitare a acestora”. Egalitatea de tratament²⁶ implică absența oricărei discriminări bazate pe sex cu privire la condițiile de acces, inclusiv criteriile de selecție, la locurile de muncă sau posturi, indiferent de sectorul sau bransa de activitate, și la toate nivelurile ierarhiei profesionale; în acest sens, statele membre sunt obligate să: suprimă dispozițiile legislative, regulamentare sau administrative conform principiului egalității de tratament; declare nule, considere nule sau să anuleze dispozițiile contrare care sunt incluse în convențiile colective sau în contractele individuale de muncă, în regulamentele interne ale întreprinderilor, precum și cele din statutele profesionale independente; revizuiască dispozițiile legislative, regulamentare și administrative contrare egalității de tratament, care nu mai au temei, iar în cazul dispozițiilor convenționale de aceeași natură, partenerii sociali să fie invitați să procedeze la revizuirea lor²⁷. Directiva 2002/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 septembrie 2002 de modificare a Directivei 76/207/CEE din 9 februarie 1976 a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și promovarea profesională, reamintește că principiul egalității de tratament presupune inexistența oricărei discriminări pe criterii de sex legată, direct sau indirect, în special de starea civilă sau familială, și definește o serie de termeni, nedefiniți în textul Directivei modificate²⁸.

Libera circulație a persoanelor în spațiul Uniunii Europene. Directiva 2004/38²⁹ din 29 aprilie 2004 a Parlamentului European și a Consiliului privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și pentru membrii familiilor acestora³⁰ are ca obiect: a) condițiile de exercitare a dreptului la liberă circulație, ședere pe teritoriul statelor membre de către cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora; b) dreptul de ședere permanentă pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora; c) restrângerile drepturilor menționate anterior pentru motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică. Expresia membru de familie dobândește un sens mai larg, adică presupune: a) soțul; b) partenerul cu care cetățeanul Uniunii a contractat

²⁶ Cu privire la necesitatea economică și socială ca femeile și bărbații să fie tratați în mod egal și să beneficieze de egalitate de șanse a se vedea: Avizul Comitetului Economic și Social European, *Aspecte legate de egalitatea de gen*,

SOC/610-EESC-2018-04753-00-00-AC-TrA(EN) 2/21.

²⁷ Art. 2 alin. (1): În înțelesul următoarelor dispoziții, principiul egalității de tratament presupune inexistența oricărei discriminări pe criterii de sex care privește, direct sau indirect, în special starea civilă sau familială.

²⁸ A se vedea: O. Stăiculescu, *Quality and social responsibility: a pathway to the future*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 109 (2014) 241 – 245 - www.sciencedirect.com – consultat la data de 16.09.2019.

²⁹ Această directivă a modificat Regulamentul CEE nr. 161/68 și a abrogat Directivele nr. 64/221/CEE și nr. 68/360/CEE, nr. 72/194/CEE, nr. 73/148/CEE, nr. 75/34/CEE, nr. 75/35/CEE, nr. 90/364/CEE, nr. 90/365/CEE și 93/96/CEE.

³⁰ Al treilea considerent al Directivei, prevede: „cetățenia Uniunii ar trebui să constituie statutul fundamental al resortisanților din statele membre, dacă aceștia își exercită dreptul la liberă circulație și ședere. Este așadar necesar să se codifice și să se revizuiască instrumentele comunitare existente care tratează în mod separat lucrătorii care desfășoară activități salariale, cei care desfășoară activități independente, precum și studenții și alte persoane inactive, în scopul simplificării și înlocuirii dreptului la liberă circulație și ședere pentru toți cetățenii Uniunii”. De asemenea, importante sunt considerentele 9 („cetățenii Uniunii ar trebui să beneficieze de dreptul de ședere în statul membru gazdă pentru o perioadă de cel puțin trei luni, fără a face obiectul niciunei formalități sau condiții, alta decât cerința de a deține o carte de identitate valabilă sau un pașaport valabil, fără a se aduce atingere unui tratament mai favorabil aplicabil persoanelor care caută de lucru, conform jurisprudenței Curții”) și 10 („în același timp, persoanele care își exercită dreptul de ședere nu trebuie să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială din statul membru gazdă în timpul unei perioade inițiale de ședere”) pentru perioadele de ședere care depășesc trei luni, statele membre ar trebui să aibă posibilitatea să ceară cetățenilor Uniunii să se înregistreze la autoritățile competente de la locul de ședere, lucru atestat printr-un certificat de înregistrare eliberat în acest scop (12).

un parteneriat, înregistrat, în temeiul legislației unui stat membru, dacă potrivit legislației statului membru gazdă, parteneriatele înregistrate sunt considerate drept echivalente căsătoriei și în conformitate cu condițiile prevăzute de legislația relevantă a statului membru gazdă; c) descendenții direcți în vârstă de cel mult 21 de ani sau care se află în întreținerea sa, precum și descendenții direcți ai soțului sau ai partenerului; d) ascendenții direcți care se află în întreținere și cei ai soțului sau ai partenerului. De asemenea, sensul termenului lucrător devine unul mai larg: persoana care, pentru o anumită perioadă de timp, efectuează activitate remunerată pentru sau în subordinea altei persoane. Și sensul termenului lucrător/muncitor este mult mai larg în dreptul comunitar, decât în dreptul intern, el cuprinzând nu numai persoanele angajate în țara gazdă, ci și cele care se află în căutarea unui loc de muncă, șomerii apti de muncă și care anterior au fost angajați, persoanele incapabile de muncă datorită bolii sau accidentării suferite în timpul angajării în țara gazdă, persoanele care au atins vârsta normală de pensionare în timpul desfășurării activității în țara gazdă³¹. Reamintim că Tratatul de la Roma, dispozițiile ulterioare³² și jurisprudența Curții împart libera circulație a lucrătorilor imigranți în trei aspecte importante: accesul la angajare, dreptul de ședere și egalitatea de tratament. Accesul la angajare, presupune dreptul pe care orice cetățean al unui stat membru îl are, de a căuta un loc de muncă și de a se angaja pe teritoriul altui stat membru; dreptul de ședere reprezintă dreptul de a rămâne pe teritoriul unui stat membru³³. Directiva 2004/38 adaugă, în mod firesc, și un drept de ieșire pe care îl au toți cetățenii Uniunii, de a părăsi teritoriul unui stat membru pentru a călători în alt stat membru³⁴. Egalitatea de tratament este reamintită în art. 24 alin. (1) din Directiva 2004/38 care prevede; „sub rezerva dispozițiilor speciale prevăzute expres de tratat și de dreptul derivat, orice cetățean al Uniunii, care, în temeiul prezentei directive își are reședința pe teritoriul statului membru gazdă se bucură de egalitate de tratament în raport cu resortisanții statului membru respectiv în domeniul de aplicare a tratatului. Beneficiul acestui drept se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă”.

Securitatea și sănătatea lucrătorilor la locul de muncă. Directiva-cadru 89/391/CEE a Consiliului din 12 iunie 1989 privind punerea în aplicare de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă conține principii generale privind prevenirea riscurilor profesionale, protecția sănătății și securității, eliminarea factorilor de risc sau neprevăzuți, informarea, consultarea, participarea echilibrată în conformitate cu legislația și/sau practica națională și pregătirea profesională a lucrătorilor și a reprezentanților acestora, precum și direcțiile generale privind aplicarea acestor principii³⁵. Directiva se aplică tuturor sectoarelor de activitate, atât publice, cât și private, industrie, agricultură, comerț, administrație, servicii, educație, cultură, recreere etc.; ea nu se aplică atunci când vin în contradicție, caracteristicile specifice anumitor activități din domeniul

³¹ R.C. Radu, *Dreptul muncii*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 363.

³² Amintim și: Directiva 90/365/CEE a Consiliului din 28 iunie 1990 privind dreptul de ședere a persoanelor salariate care și-au încetat activitatea profesională; Directiva 93/96/CEE a Consiliului din 29 octombrie 1993 privind dreptul de ședere al persoanelor aflate la studii.

³³ Intrarea se face pe baza unei cărți de identitate sau a unui pașaport valabile; nicio altă viză de intrare sau formalitate nu este impusă cetățenilor Uniunii. A se vedea și: C.Stanciu, R. Nițoiu, *Aspects regarding the Sources of the Transportation Law in the National and Community's Laws*, Rev. Șt. Juridice, 2009; R.Nițoiu, Al. Șorop, *Teoria Generală a Dreptului*, Ed. C.H. Beck, București, 2008.

³⁴ Cu aceeași precizare că nu sunt impuse vize de ieșire sau alte formalități echivalente [art. 4 – „Dreptul de ieșire” – alin. (2) din Capitolul I – „Dreptul de ieșire și intrare”].

³⁵ Art. 1 alin. (2). Alin. (3) al art. 1 prevede că Directiva nu aduce atingere prevederilor naționale și comunitare, prezente sau viitoare, care sunt favorabile protejării securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă. 6 Și în aceste cazuri trebuie asigurată securitatea și sănătatea lucrătorilor.

administrației publice, cum ar fi forțele armate sau poliția, sau specifice anumitor activități din domeniul serviciilor de protecție civilă³⁶. O întreagă secțiune, Directiva acorda obligațiilor angajatorilor. În acest sens, prevedea că angajatorul are obligația de a asigura securitatea și sănătatea lucrătorilor sub toate aspectele referitoare la activitatea desfășurată; chiar și în cazul în care angajatorul contractează servicii sau persoane specializate, din exterior, acesta nu este exonerat de răspunderile ce-i revin în acest domeniu³⁷.

Marea Cameră, în hotărârea din 4 decembrie 2018, dată în cauza C-378/17, având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată de Supreme Court (Irlanda) face aplicarea consacratelor principii ale dreptului Uniunii Europene în problema dacă un organ național constituit prin lege pentru a garanta aplicarea dreptului Uniunii într-un domeniu particular trebuie să poată lăsa neaplicată o normă de drept național contrară dreptului Uniunii³⁸.

Instanța de trimitere a solicitat să se stabilească dacă dreptul Uniunii, în special principiul supremației acestuia, trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale potrivit căreia un organ național constituit prin lege pentru a garanta aplicarea dreptului Uniunii într-un domeniu particular nu este competent pentru a decide să lase neaplicată o normă de drept național contrară dreptului Uniunii³⁹. Marea Cameră, în hotărârea sa, începe prin a sublinia că trebuie să fie făcută o distincție între competența de a lăsa neaplicată, într-o anumită cauză, o dispoziție de drept național contrară dreptului Uniunii și competența de a

³⁶ Și în aceste cazuri trebuie asigurată securitatea și sănătatea lucrătorilor.

³⁷ Obligațiile lucrătorilor în domeniul securității și sănătății la locul de muncă nu aduc atingere principiului răspunderii angajatorului. A se vedea și hotărârea din 14 iunie 2007 în Cauza C-127/05 Comisia c. Marea Britanie cu privire la obligația angajatorului de a asigura securitatea și sănătatea lucrătorilor sub toate aspectele referitoare la activitatea desfășurată: Răspunderea angajatorului, în RRDC, nr. 6 (noiembrie, decembrie)/2007, pp. 160-162. A se vedea și: Directiva 90/270/CEE a Consiliului Comunității Europene 29 mai privind cerințele minime de securitate și sănătate referitoare la utilizarea echipamentelor cu ecran de vizualizare (a cincea directivă în sensul art. 16 par. 1 al Directivei 89/391/CEE); Directiva 91/322/CEE a Comisiei din 29 mai 1991 asupra stabilirii valorilor limită indicative prin implementarea directivei Consiliului 80/1107/CEE asupra protecției lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la agenți chimici, fizici și biologici la locul de muncă; Directiva 95/63/CE a Consiliului din 5 decembrie 1995 de modificare a Directivei 89/655/CEE privind cerințele minime de securitate și sănătate pentru folosirea de către lucrători a echipamentului de lucru la locul de muncă (a doua directivă individuală în sensul art. 16 par. 1 din Directiva 89/391/CEE); Directiva 2002/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 iunie 2002 privind cerințele minime de sănătate și securitate referitoare la riscurile ce decurg din expunerea lucrătorilor la agenți fizici (vibrații) (a șaisprezecea directivă particulară în sensul art. 16 par. 1 al Directivei 89/391/CEE); Directiva 2003/10/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 februarie 2003 privind cerințele minime de securitate și sănătate referitoare la expunerea lucrătorilor la riscuri generate de agenți fizici (zgomot) (a șaptesprezecea directivă individuală în sensul art. 16 paragraful 1 din directiva 89/391/CEE); Directiva 2003/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 martie 2003 care modifică directiva 83/477/CEE a Consiliului privind protecția lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la azbest la locul de muncă; Directiva 2004/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind protecția lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la agenți cancerigeni sau mutageni la locul de muncă (a șasea directivă individuală în sensul art. 16 par. 1 din Directiva 89/391/CEE) (versiune codificată); Directiva 2004/40/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind cerințele minime de securitate și sănătate referitoare la expunerea lucrătorilor la riscuri generate de agenții fizici (câmpuri electromagnetice) (a optsprezecea directivă individuală în sensul art. 16 par. 1 din Directiva 89/391/CEE).

³⁸ Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Minister for Justice and Equality (Irlanda) și Commissioner of An Garda Síochána (Comisarul Poliției naționale, Irlanda), pe de o parte, și Equality Tribunal (Tribunalul pentru egalitate, Irlanda), pe de altă parte, ale cărui atribuții au fost asumate începând cu anul 2015 de Workplace Relations Commission (Comisia privind raporturile profesionale, Irlanda).

³⁹ Din decizia de trimitere reieșea că, potrivit dreptului irlandez, astfel cum este interpretat de Curtea Supremă, există o repartizare de competențe între instanțele desemnate ca atare de dreptul național și Comisia privind raporturile profesionale. Pe de o parte, aceasta din urmă este competentă pentru a se pronunța asupra acțiunilor îndreptate împotriva unor măsuri sau decizii pretins incompatibile cu Directiva 2000/78 și cu Legile privind egalitatea și, pe de altă parte, High Court (Înalta Curte) este competentă atunci când a admite o astfel de acțiune ar impune să se lase neaplicată sau să se anuleze o dispoziție națională contrară dreptului Uniunii. Pct. 31, 32.

anula o astfel de dispoziție, care are efectul, mai larg, de a o priva pe aceasta de orice validitate. Reamintește curtea că revine statelor membre⁴⁰ să desemneze instanțele și/sau instituțiile competente pentru a controla validitatea unei dispoziții naționale și de stabili căile de atac și procedurile care permit să se conteste această validitate și, atunci când acțiunea este fondată, să anuleze respectiva dispoziție, precum și, dacă este cazul, să determine efectele unei astfel de anulări⁴¹. Dacă în aspectul de mai sus statele au o marjă de apreciere, în ce privește supremația dreptului Uniunii, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, aceasta impune ca instanțele naționale însărcinate cu aplicarea, în cadrul competențelor proprii, a dispozițiilor dreptului Uniunii să aibă obligația de a asigura efectul deplin al acestor dispoziții, lăsând, la nevoie, neaplicată, din oficiu, orice dispoziție națională contrară, fără să solicite și fără să aștepte eliminarea prealabilă a acestei dispoziții naționale pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional⁴². De aceea, curtea conchide că este incompatibilă cu cerințele inerente înseși naturii dreptului Uniunii orice dispoziție dintr-o ordine juridică națională sau orice practică legislativă, administrativă sau judiciară care ar avea ca efect diminuarea eficacității dreptului Uniunii prin negarea instanței competente să aplice acest drept a prerogativei de a face, chiar în momentul acestei aplicări, tot ceea ce este necesar pentru a înlătura dispozițiile legislative naționale care ar constitui eventual un obstacol în calea eficacității depline a normelor direct aplicabile ale dreptului Uniunii⁴³. Or, aceasta ar fi situația în cazul în care, în ipoteza unui conflict între o dispoziție de drept al Uniunii și o lege națională, soluția acestui conflict ar fi rezervată unei autorități, alta decât instanța chemată să asigure aplicarea dreptului Uniunii, investită cu o putere de apreciere proprie⁴⁴. De aceea, această obligație de a lăsa neaplicată o legislație națională contrară dreptului Uniunii aparține nu numai instanțelor naționale, ci și tuturor organelor statului, inclusiv autorităților administrative însărcinate să aplice, în cadrul competențelor proprii, dreptul Uniunii⁴⁵.

După cum rezultă din informațiile care figurează în cererea de decizie preliminară, legiuitorul irlandez a ales să confere competența specifică de a asigura respectarea Directivei 2000/78, Comisiei privind raporturile profesionale⁴⁶. În acest context, deși Comisia privind

⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0078&from=RO>

-consultat la data de 16.09.2019. Art. 16 *Conformitatea* Statele membre iau măsurile necesare: a) anulării actelor cu putere de lege și actelor administrative care contravin principiului egalității de tratament; b) declarării drept nule și neavenite sau modificării dispozițiilor care contravin principiului egalității de tratament, prevăzute în contractele sau convențiile colective, în regulamentele interne ale întreprinderilor, precum și în statutele profesiilor independente și ale organizațiilor lucrătorilor și angajatorilor.

⁴¹ Pct. 34.

⁴² Pct. 35. Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punctele 17, 21 și 24, Hotărârea din 6 martie 2018, SEGRO și Horváth, C-52/16 și C-113/16, EU:C:2018:157, punctul 46 și jurisprudența citată.

⁴³ Pct. 36. Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punctul 22, Hotărârea din 19 iunie 1990, Factortame și alții, C-213/89, EU:C:1990:257, punctul 20, Hotărârea din 8 septembrie 2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, punctul 56.

⁴⁴ Pct. 37. Hotărârea din 8 septembrie 2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, punctul 57 și jurisprudența citată

⁴⁵ Pct. 38. Hotărârea din 22 iunie 1989, Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, punctul 31, Hotărârea din 9 septembrie 2003, CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, punctul 49, Hotărârea din 12 ianuarie 2010, Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, punctul 80, și Hotărârea din 14 septembrie 2017, The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, punctul 54. Pct. 39 repetă ideea "că principiul supremației dreptului Uniunii impune nu numai instanțelor de judecată, ci și tuturor entităților statului membru să dea efect deplin normelor Uniunii".

⁴⁶ Potrivit articolului 77 alineatul (1) din Legile privind egalitatea, care conțin măsurile de transpunere a acestei directive în dreptul irlandez, orice persoană care susține că a suferit o discriminare prin nerespectarea acestor legi poate, astfel, să solicite repararea prejudiciului pe care consideră că l-a suferit prin sesizarea acestei comisii. Astfel cum reiese din dosarul prezentat Curții, Comisia privind raporturile profesionale este un organ constituit de legiuitorul irlandez pentru a îndeplini obligația impusă Irlandei în temeiul articolului 9 din Directiva 2000/78 Articolul 9 *Apărarea drepturilor* (1) Statele membre asigură ca procedurile judiciare și administrative, inclusiv proceduri de conciliere, dacă este necesar, care reglementează respectarea obligațiilor care decurg din prezenta

raporturile profesionale, în calitate de organ investit de legiuitorul național cu competența de a garanta aplicarea principiului nediscriminării în materie de încadrare în muncă și de ocupare a forței de muncă, astfel cum este concretizat de Directiva 2000/78 și de Legile privind egalitatea, este sesizată cu un litigiu în care se pune în discuție respectarea acestui principiu, principiul supremației dreptului Uniunii impune ca aceasta să asigure, în cadrul acestei competențe, protecția juridică ce decurge pentru justițiabili din dreptul Uniunii și să garanteze efectul deplin al acestuia, lăsând, la nevoie, neaplicată orice dispoziție eventual contrară din legea națională⁴⁷. Astfel, ar fi contradictoriu ca particularii să poată invoca dispozițiile dreptului Uniunii într-un domeniu specific în fața unui organ căruia dreptul național i-a atribuit competența de a soluționa litigiul în acest domeniu și ca respectivul organ să nu aibă totuși obligația de a aplica aceste dispoziții, înlăturându-le pe cele din dreptul național care nu sunt conforme dreptului Uniunii⁴⁸.

În plus, atât timp cât Comisia privind raporturile profesionale trebuie să fie considerată o „instanță”, în sensul articolului 267 TFUE⁴⁹, ea poate sesiza Curtea, în temeiul acestui articol, cu o problemă de interpretare a dispozițiilor pertinente ale dreptului Uniunii și, întrucât este ținută de hotărârea dată cu titlu preliminar de Curte, ea trebuie să aplice imediat respectiva hotărâre, lăsând, la nevoie, din oficiu, neaplicate dispozițiile contrare din legislația națională⁵⁰. Dacă un organ precum Comisia privind raporturile profesionale, investit prin lege cu misiunea de a asigura aplicarea și respectarea obligațiilor care rezultă din aplicarea Directivei 2000/78, nu ar putea constata că o dispoziție națională este contrară respectivei directive și, în consecință, nu ar putea decide să lase această dispoziție neaplicată, efectul util al normelor Uniunii în domeniul egalității în materie de încadrare în muncă și de ocupare a forței de muncă ar fi diminuat⁵¹; or, nu se poate admite ca norme de drept național, fie ele de ordin constituțional, să aducă atingere unității și eficacității dreptului Uniunii⁵².

Rezultă din principiul supremației dreptului Uniunii, că organele însărcinate să aplice, în cadrul competențelor proprii, dreptul Uniunii au obligația de a lua toate măsurile necesare pentru a garanta efectul deplin al acestui drept, lăsând, la nevoie, neaplicată orice dispoziție sau jurisprudență națională care ar fi contrară dreptului menționat; aceasta presupune că aceste organe, pentru a asigura efectul deplin al dreptului Uniunii, nu trebuie nici să solicite, nici să aștepte eliminarea prealabilă a unei astfel de dispoziții sau jurisprudențe pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional. Având în vedere considerațiile care precedă, Marea Cameră conchide că dreptul Uniunii, în special principiul supremației acestuia, trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, potrivit căreia un organ național constituit prin lege pentru a garanta aplicarea dreptului Uniunii într-un domeniu particular nu este competent pentru a decide să lase neaplicată o normă de drept național contrară dreptului Uniunii.

---

directivă, să fie accesibile tuturor persoanelor care se consideră lezate prin nerespectarea față de ei a principiului egalității de tratament, chiar după ce au încetat relațiile în care discriminarea se presupune a se fi produs. (2) Statele membre asigură ca asociațiile, organizațiile sau persoanele juridice care au, în conformitate cu criteriile prevăzute în legislația lor națională, interesul legitim să asigure că dispozițiile prezentei directive sunt respectate, să poată iniția, în numele sau în sprijinul reclamantului, cu aprobarea sa, orice procedură judiciară și/sau administrativă prevăzută, în vederea respectării obligațiilor care decurg din prezenta directivă. (3) Alineatele (1) și (2) nu aduc atingere normelor naționale privind termenele stabilite pentru a uza de o cale de atac în legătură cu principiul egalității de tratament.

⁴⁷ Hotărârea din 22 noiembrie 2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, punctul 77, Hotărârea din 19 ianuarie 2010, Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, punctul 53, și Hotărârea din 19 aprilie 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, punctul 35.

⁴⁸ Pct. 46. Hotărârea din 22 iunie 1989, Constanzo, 103/88, EU:C:1989:256, punctul 31.

⁴⁹ Hotărârea din 18 martie 2014, Z., C-363/12, EU:C:2014:159.

⁵⁰ Hotărârea din 5 aprilie 2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punctele 32, 34, 39 și 40.

⁵¹ Hotărârea din 9 septembrie 2003, CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, punctul 50.

⁵² Hotărârea din 8 septembrie 2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, punctul 61.

Concluzii. Dreptul Uniunii Europene, primar, derivat și jurisprudențial, în materia politicii sociale, are ca obiective promovarea ocupării forței de muncă, îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă, permițând armonizarea acestora în condiții de progres, o protecție socială adecvată, dialogul social, dezvoltarea resurselor umane care să permită un nivel ridicat și durabil al ocupării forței de muncă și combaterea excluziunii. În acest scop, Uniunea și statele membre pun în aplicare măsuri care țin seama de diversitatea practicilor naționale, în special în domeniul relațiilor convenționale, precum și de necesitatea de a menține competitivitatea economiei Uniunii.

BIBLIOGRAPHY

- A. C. Agapie (Păun), *Dificultăți asupra conceptului de egalitate a sexelor în secolul XXI*, în Studii și cercetări juridice europene, Ediția 10, Ed. Universul Juridic, București, pag. 721, Timișoara, Conferința internațională a doctoranzilor în drept, Universitatea de Vest din Timișoara;
- A. C. Agapie (Păun), *Prevalența „cauzelor justificative speciale” asupra protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în cazul infracțiunii de violare a secretului corespondenței*, Conferința Internațională a Doctoranzilor în Drept, Studii și cercetări juridice europene, Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara, Conferința Internațională a doctoranzilor în drept, Ediția a 11-a, 2019;
- C. Avram, *Construcția europeană: evoluție, instituții, programe*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003;
- C. Avram, P. Popescu, R. Radu, *Politici sociale*, vol. I, Ed. Alma, Craiova, 2006;
- I.Gh. Bărbulescu, *Politicile extinderii*, Ed. Tritonic, București, 2007;
- C. Belu, R. Radu, V. Ștefania Niță, *Dreptul muncii și securității sociale*, Ed. Reprograph, Craiova, 2002;
- G. Braibant, *La Charte des droits fondamentaux de l'Union Européenne*, Editions du Seuil, 2001;
- M. Catala, R. Bonnet, *Droit social européen*, Éditions Litec Paris, 1991;
- S. Cercel, L. Dumitrescu, *Termes et symboles dans le domaine juridique. L'identification de la personne physique par chiffres*, în revista Studii și Cercetări de Onomastică și Lexicologie (SCOL), anul V, nr. 1-2/2012, pp. 99-108, Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere, Centrul de Cercetări în Onomastică și Lexicologie;
- D. C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I. Teoria generală, Tratat, Ed. C.H. Beck, București, 2007;
- D.C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I Teoria generală, Tratat, Ed. Sitech, Craiova, 2006;
- D. C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Științifică, București, 1997;
- D. Dănișor, *Les droits de l'homme et les ressortissants étrangers?*, La Revue des sciences juridiques nr. 27/2003;
- D. Dănișor, *La traduction juridique: approche de traductologue, de linguiste et de juriste*, Analele Universității din Craiova, Seria Științe Filologice, Limbi străine aplicate, nr. 1-2, 2010;
- D. Dănișor, *La traduction juridique, facteur d'intégration européenne*, **Proceedings ale Congresului INTEGRAREA EUROPEANĂ - între tradiție și modernitate**, Ed. Universității "Petru Maior", **Volum 5/2014**;
- E. Dobrescu, A. L. Nicu, *Politici comunitare*, Ed. Pro Universitaria, București, 2009;
- A.I. Dușcă, D. Dănișor, *Dicționar de dreptul Uniunii Europene*, Ed. Simbol, 2019;
- A. Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, ed. a III-a revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2006;

- C. Gâlcă, *Drept social*, vol. 1, *Principii. Libera circulație a lucrătorilor*, Ed. Hamangiu, București, 2006;
- S. Ghimpu, Al. Țiclea, *Dreptul muncii*, Ed. All Beck, București, 2000;
- S. Mc Giffen, *Uniunea Europeană. Ghid critic*, ediție nouă, RA „Monitorul Oficial”, București, 2007;
- G. Gornig, I.E. Rusu, *Dreptul Uniunii Europene*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007;
- A.B. Ilie, *Dreptul mediului*, Ed. C. H. Beck, București, 2017;
- D. Leonard, *Ghidul Uniunii Europene*, Teora, București, 2001;
- A. E. Lupu, *The Role of the European Court of Justice in the Process of European Integration*, Revista de Științe Politice, tr.6-7/2005, p. II4-125, Ed. Universitaria, Craiova, 2005;
- R. Miga-Besteliu, *Organizații internaționale interguvernamentale*, Ed. All Beck, București, 2000;
- P. le Mire, *Droit de l'Union Européenne et politiques communes*, Dalloz, Paris, 2001;
- A.L.Nicu, *Considerații privind modificarea raporturilor de serviciu în temeiul O.U.G. nr.37/2009 și O.U.G. nr.105/2009*, în volumul Revista de drept procedural nr.1/2009, Ed. Sfera Juridică, Cluj Napoca, 2009;
- A.L.Nicu, *Noțiunea de serviciu public în dreptul administrativ românesc*, în volumul Ad honorem Gheorghe Vlăduțescu, Ed. Universitaria, Craiova, 2007;
- A.L.Nicu, *Determinări ale caracterului dinamic al fenomenului administrativ în România datorate Noului Cod civil și Noului Cod de procedură civilă*, Ed. Sitech, Craiova, 2014;
- A.L.Nicu, *Contencios administrativ. Aplicații*, Ed. Sitech, Craiova, 2014;
- A.L.Nicu, *Instituția prefectului și controlul de legalitate al actelor administrative*, Comunicare științifică la Sesiunea cercurilor științifice studențești, Revista Paradigma nr. 1/1996, Craiova;
- R.Nițoiu, Al. Șorop, *Teoria Generală a Dreptului*, Ed. C.H. Beck, București, 2008;
- E. Oancea, *Elemente de drept penal și procedură penală*, Ed. Sitech, Craiova, 2009;
- E. Oancea, *Considerații cu privire la dezlegarea unor chestiuni de drept ivite după intrarea în vigoare a Noului Cod penal și a Noului Cod de procedură penală*, Revista Baroului Dolj, Iustitia, nr. 1/2014;
- E.G.Olteanu, *Dreptul concurenței comerciale*, Ed. Universitaria, Craiova, 2002;
- E.G.Olteanu, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. Universitaria, Craiova 2003;
- C. Philip, *Droit social européen*, Masson, 1996;
- C. Popa Nistorescu, R. Radu, M. Diaconu, C. Otovescu, *Regimul juridic al intermediarilor din mediul de afaceri. Armonizarea legislației românești cu legislația comunitară*, Ed. Universitaria, Craiova;
- C. Popa Nistorescu, *Reprezentarea și mandatul în dreptul privat*, Ed. All Beck, București, 2004
- B.M.C.Predescu, *Conséquences de l'intégration européenne sur la théorie générale du conflit des lois*, în „The State and The Legal System – Institutional Contemporary Transformations”, Ed. Hamangiu, București 2006;
- B.M.C.Predescu, *Puterea executivă a Uniunii Europene în contextul reformei actuale*, în „Administrația publică în spațiul european - prezent și perspective”, Ed. Universitaria, Craiova, 2006;
- B.M.C.Predescu, *Ordine constituțională și comunitară armonizate din perspectiva Tratatului de la Lisabona*, Pandectele Române nr. 9/2007;
- B.M.C.Predescu, *Trecut și prezent privind statutul social, politic și juridic al femeii în societatea românească*, Revista de Științe Juridice nr.8(2)/1996, Ed. Europa, Craiova;

- B.M.C.Predescu, *Conferința Organelor Specializate în Afaceri Comunitare a Parlamentelor Naționale ale statelor membre UE și Parlamentul European*, Revista Științe Juridice nr.22/2001, Craiova;
- B.M.C.Predescu, *Dreptul instituțional comunitar*, Ed. Cardinal, Craiova, 1995;
- B.M.C.Predescu, *Drept comunitar – Evoluție istorică, sistem instituțional și juridic*, Ed. Europa, Craiova, 1997;
- B.M.C.Predescu, *Drept instituțional comunitar – Curs universitar*, Ed. Universitaria, Craiova, 1999;
- B.M.C.Predescu, *Drept instituțional al Uniunii Europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
- B. M. C. Predescu, *Privire comparativă asupra unor mari sisteme de drept*, Revista de Științe Juridice nr.5/1995, Ed. Europa, Craiova;
- B. M. C. Predescu, *Natura juridică a dreptului comunitar*, Revista de Științe Juridice nr.5/1995, Ed. Europa, Craiova;
- B. M. C. Predescu, *Procedura de aderare la Uniunea Europeană*, Revista de Științe Juridice nr.7(1)/1996, Ed. Europa, Craiova ;
- B.M.C.Predescu, *Rolul Parlamentelor naționale în construcția comunitară în lumina Tratatului de la Lisabona*, în „Realități și perspective ale procesului de integrare a României în Uniunea Europeană”, Sibiu-2008, Ed. Universul Juridic, București, 2008;
- B.M.C.Predescu, *La natura dell' Unione Europea*, Revista de Științe Politice – Revue des Sciences Politiques nr.1819/2008, Ed. Universitaria, Craiova, 2008;
- P. Prisecaru (coord.), *Politici comune ale Uniunii Europene*, Ed. Economică, București, 2004;
- R.C.Radu, *Dreptul muncii*, Ed. C.H. Beck, București, 2008;
- V. Răducanu, F. Dumitru, G. Croitoru, *Politici ale Uniunii Europene*, Ed. Biblioteca, Târgoviște, 2004;
- D.I. Scarlat, *Some considerations and controversies over the assignation of the author's patrimonial rights*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.18/2019, Institutul de Studii Multiculturale Alpha, Ed. Arhipelag XXI;
- D.I. Scarlat, *Brief considerations regarding national and european regulations in the matter of unfair terms in insurance contracts*, International Romanian Humanities Journal, Arhipelag XXI Press, în cadrul Conferinței internaționale Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, ediția a șasea, Identity and Dialogue in the Era of Globalization, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș;
- D.I.Scarlat, *The private copy and compensatory remuneration - present and future*, International Romanian Humanities Journal, Arhipelag XXI Press, în cadrul Conferinței internaționale Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, ediția a șasea, Identity and Dialogue in the Era of Globalization, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș
- C.Stanciu, R. Nițoiu, *Aspects regarding the Sources of the Transportation Law in the National and Community's Laws*, Rev. Șt. Juridice, 2009;
- T. Ștefan, B. Andreșan-Grigoriu, *Drept comunitar*, Ed. C.H. Beck, 2007.